

Opiskelijavalinnassa on huolehdittava tasa-arvosta ja varmistettava arvosanojen vertailukelpoisuus – Ylioppilaskunnan lausunto (OKM/4/040/2017)

Ylioppilaskunta kiittää Turun yliopistoa mahdollisuudesta lausua toisen asteen ammatillisten tutkintojen hyödyntämistä korkeakoulujen valintamenettelyissä pohtineen työryhmän raportista (OKM/4/040/2017).

Lausunnon alussa on tiivistettynä ylioppilaskunnan keskeisimmät näkemykset asiasta. Muuten lausunto seuraa opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopohjan rakennetta.

Toisen asteen ammatillisia tutkintoja tulee hyödyntää paremmin opiskelijavalinnassa, mutta myös vaihtoehtoiset reitit korkeakouluihin (pääsykoe, avoimenväylä) tulee pitää avoinna koulutuksellisten umpiperien välttämiseksi. Pääsykokeita voitaisiin kehittää aineistopohjaisemmiksi Opetus- ja kulttuuriministeriön asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Vaikka ylioppilaskunta pitääkin raportissa esitettyjä ehdotuksia pääosin hyvinä, toivomme että yliopisto kiinnittäisi erityistä lausunnonaan erityistä huomiota seuraaviin seikkoihin:

- Toisen asteen ammatillisten tutkintojen ja ylioppilaskirjoitusten vertailu keskenään samoilla kriteereillä ei ole ongelmatonta.
- Arviointiin liittyvää problematiikkaa ei raportissa käsitellä tarpeeksi syvällisesti
- Muutoksesta aiheutuviin keskeisiin tasa-arvo-ongelmiin ei selvityksessä tarjota tyydyttäviä ratkaisuja

Raportti ei arvioi missä määrin erilaista osaamista tuottavat toisen asteen tutkinnot ovat keskenään vertailukelpoisia. Jotta kummallakin tutkinnolla olisi mahdollista tulla valituksi todistus- ja yhteispistekiintiössä, tulee todistusten pisteytysten olla jossain määrin yhtenevät. Huomattavasti suppeampien yhteisten opintokokonaisuuksien pisteyttäminen tasavertaisina lukiossa opiskeltävien vastaavien aineiden kanssa on kuitenkin haastavaa.

Raportti ei käsittele arviointiin liittyvää problematiikkaa tarpeeksi syvällisesti. Arviointiin liittyvät ongelmat sivuutetaan toteamalla, ettei työelämäosuus arviointiin osallistuvalla työpaikan edustajalla ”ole intressejä tehtäville tutkintoja” rahan vuoksi. Tämä itsessään ei kuitenkaan vielä estä hyvien arvosanojen antamista epätarkoituksenmukaisin perustein. Mikäli kansallista tapaa arvioida kaikki kokelaat ulkopuolisen tahon toimesta (vrt. ylioppilaskirjoitukset) ei haluta kehittää, tulisi selvittää arvosanojen ja osaamisen vastaavuus ennen suoravalintaan siirtymistä.

Työryhmä on tunnistanut keskeiset tasa-arvo-ongelmat, mutta ei esitä varteenotettavia vaihtoehtoja niiden ratkaisemiseksi. Vaikka ehdotus asettaa kaikki toisen asteen tutkinnon suorittaneet hakijat samalle viivalle ilman erillisiä kiintiöitä, on kannatettava, tulisi huomiota kiinnittää alueelliseen tasa-arvoon ja sukupuolten väliseen koulutusviinoumaan.

Toisen asteen oppilaitoksista ollaan rakentamassa ”siltaopintoja” korkea-asteelle. Toteutusta on suunniteltu kahden oppilaitoksen väliseksi. Korkeakoulukaupunkien tehdessä yhteistyötä läheisten toisen asteen oppilaitosten kanssa, voi korkeakouluun hakeutuminen kohtuuttomasti hankaloitua ei-korkeakoulukaupungissa asuvilla hakijoilla. Raportti ei arvioi muutoksen vaikutusta sukupuolten väliseen koulutukselliseen viinoumaan, vaikka on perusteltua epäillä muutosten pahentavan tilannetta.

Todistusten hyödynnettävyyden lisääminen

Kannattaako lausunnonantaja työryhmän ehdotusta 1?

Lausunnonantajan näkemys:

kyllä pääosin

Kannattaako lausunnonantaja työryhmän ehdotusta 2?

Lausunnonantajan näkemys:

kyllä pääosin

Kannattaako lausunnonantaja työryhmän ehdotusta 3?

Lausunnonantajan näkemys:

kyllä

Kannattaako lausunnonantaja työryhmän ehdotusta 4?

Lausunnonantajan näkemys

kyllä

Kannattaako lausunnonantaja työryhmän ehdotusta 5?

Lausunnonantajan näkemys

kyllä pääosin

Kannattaako lausunnonantaja työryhmän ehdotusta 6?

Lausunnonantajan näkemys

kyllä

Kannattaako lausunnonantaja työryhmän ehdotusta 7?

Lausunnonantajan näkemys

kyllä

Tarkempia näkemyksiä työryhmän todistusten hyödynnettävyyden lisäämistä koskevista ehdotuksista 1-7

Ammatillisista opinnoista korkeakouluun hakevien asettaminen tasavertaiseen asemaan lukiosta valmistuneiden kanssa on kannatettavaa. Tämä lisää erityisesti sosiaalista liikkuvuutta. Niin ikään on kannatettavaa, ettei ammatillisista opinnoista ja lukio-opinnoista hakeville olla luomassa erillisiä jähmeitä kiintiöitä, vaan toisen asteen menestykseen perustuva haku toteutettaisiin saman kiintiön sisällä. Erilaista osaamista tuottavien tutkintojen pisteyttäminen muotoon, jossa suorituksia verrataan toisiinsa, on kuitenkin haastavaa.

Korkeakouluilla tulee olla jatkossakin mahdollisuus päättää itse perusteista, joilla opiskelijat valitaan korkeakouluun. Raportissa väläytetään mahdollisuutta valita opiskelijoita hyvin monille eri koulutusaloille samoilla pääsykokeilla tai pääsykokeiden osilla. Arvio saman kokeen tai kokeen osien soveltuvuudesta eri aloille tulee perustua haettavan alan kannalta mielekkäisiin perusteisiin, ei toiveeseen saada säästöjä vähentämällä pääsykokeita. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö suosittaa yliopistoja pienentämään huomattavasti yhteispistekiintiötä. Perusteluita toivomukselle ei raportissa esitetä. Vaikka maltillinen suoravalinnan lisääminen yhteispistekiintiöstä on

kannatettavaa, päätös huomattavasti pienentää yhteispistekiintiötä tulisi niin ikään säilyttää korkeakouluilla itsellään.

Ehdotus valintakriteerien päivitysrytmin pidentämisestä on kannatettava. Tämä lisää hakijoiden mahdollisuuksia ennustaa hakuvaiheessa valinnassa painottuvia taitoja, sekä lisää hakuprosessin läpinäkyvyyttä.

Muiden valintaväylien kehittäminen: valinnat korkeakouluopintojen perusteella

Kannattaako lausunnonantaja työryhmän ehdotusta 8?

Lausunnonantajan näkemys

kyllä pääosin

Kannattaako lausunnonantaja työryhmän ehdotusta 9?

Lausunnonantajan näkemys

kyllä pääosin

Kannattaako lausunnonantaja työryhmän ehdotusta 10?

Lausunnonantajan näkemys

kyllä

Tarkempia näkemyksiä työryhmän muiden valintaväylien kehittämistä ja korkeakouluopintojen perusteella tehtäviä valintoja koskevista ehdotuksista 8-10

Alueelliseen ja korkeakoulujen väliseen tasa-arvoon on kiinnitettävä erityistä huomiota, ja on hyvä että työryhmä tunnistaa mahdollisesti syntyvät tasa-arvo-ongelmat. Tasa-arvon kannalta on ongelmallista, että yhteistyötä ollaan toteuttamassa alueellisesti rakentamalla opintopolkuja yksittäisistä toisen asteen oppilaitoksista korkeakouluun, tai kuten raportissa sanotaan ”rajatulle kohdejoukolle ja tiettyihin koulutuksiin” (nk. ESR-hanke). Vaikka valinta korkeakouluihin tapahtuisi kansallisella tasolla suoritettujen korkeakouluopintojen perusteella, tulee yhtäläinen mahdollisuus suorittaa korkeakouluopintoja maksutta taata myös alueilla joissa ei sijaitse ennestään korkeakoulua.

Koulutuksen sisällöllinen kehittäminen, henkilökohtaiset opintopolut ja joustava opiskelijavalinta

Kannattaako lausunnonantaja työryhmän ehdotusta 11?

Lausunnonantajan näkemys

ei pääosin

Kannattaako lausunnonantaja työryhmän ehdotusta 12?

Lausunnonantajan näkemys

kyllä pääosin

Tarkempia näkemyksiä työryhmän koulutuksen sisällöllistä kehittämistä, henkilökohtaisia opintopolkuja ja joustavaa opiskelijavalintaa koskevista ehdotuksista 11-12

Henkilökohtaisten opintopolkujen määrää lisättäessä, tulee lisätä opinto-ohjaukseen käytettäviä resursseja. Monipuolisempien ja henkilökohtaisempia opintopolkujen rakentamisen on resurssikysymys, ja toteutettavissa kehittämällä nykyistä opinto-ohjausta. Omien opintojen suunnittelu on pääasiassa opiskelijan vastuulla (HOPS). Pitkälle päästään rakentamalla tutkintojen sisälle ja välille valmiiksi mietittyjä monipuolisia ja mielekkäitä suuntautumisvaihtoehtoja. Mikäli suuntautumisvaihtoehdot ovat opiskelijan epäselvät, eikä opintojen ohjaukseen varata riittäviä resursseja, johtaa tämä hämmennykseen ja epätarkoituksenmukaisiin valintoihin.

Aikaisemmin hankitun osaamisen arviointiin (AHOT), on varattava tarvittavat resurssit, jotta saadaan varmuus korvattavien opintojaksojen oppimistavoitteiden täyttymisestä. AHOT-menettely ei saa toimia oppilaitoksille helppona tapana generoida opintopisteitä. Tutkinnon laadun kannalta on keskeistä, että jokainen valmistuva opiskelija omaa varmasti tutkinnon edellyttämät taidot.

Ympärivuotinen haku korkea-asteelle aiheituksi huomattavia haasteita niin opiskelijalle kuin opetuksen järjestäjälle. Vaikka työryhmän ehdotus 12 on ehdotuksena kannatettava, ehdotusta edeltävä taustoittava teksti sisältää ongelmallisia kehityskohteita. Nykyiset hakuajat perustuvat oppimisen kannalta mielekkäiden kokonaisuuksien (orientaatioluennot, opiskelutaidot, opiskeltavan aineen johdantokurssit) läpikäyntiin suunnitellussa järjestyksessä. Kesken lukukautta aloittavalle opiskelijalle opintojen alun kannalta keskeiset asiat, kuten korkeakoulun yleiset käytännöt, voisivat tulla epätarkoituksenmukaiseen aikaan. Lisäksi haun ollessa jatkuva, hakijoiden välinen tasa-arvo saattaisi kärsiä niin, että jonain vuodenaikana valmistuvien korkeakouluun pääsy olisi helpompaa kuin toisena ajankohtana valmistuvien.

Muita huomioita raportista

Ammatillisen koulutuksen reformin vaikutuksia ammattikoulujen arvosanaperusteisiin ei käsitellä riittävän syvällisesti. Koulutuksen muuttuessa osaamisperustaisemmaksi, tulee yliopiston näkökulmasta haasteelliseksi arvioida missä määrin koulutuksen päästötodistusten arvosanat kuvaavat ”yleisten akateemisen taitojen” hallintaa, ja näin ollen antavat tarpeelliset valmiudet yliopisto-opintoihin. On epätarkoituksenmukaista muuttaa opiskelijavalintaa toisen asteen opintoja painottavampaan suuntaan, ennen kuin toiselle asteelle kohdistuvat muutokset on saatettu loppuun.

Huomattavasti suppeampien yhteisten opintokokonaisuuksien pisteyttäminen tasavertaisina lukiossa opiskeltavien vastaavien aineiden kanssa on ongelmallista. Esimerkiksi matematiikkaa opiskellaan lukiossa vähintään kuuden kurssin verran, kun taas ammattikoulun puolella vähimmäislaajuus on kolme osaamispistettä (2 kurssia). Mikäli aineet pisteytettäisiin tasavertaisina, lukiolaiset voisivat saada huomattavasti laajemmasta osaamisesta vähemmän pisteitä. Lisäksi yhteisten osuuksien arviointiin osallistuu ammattikoulun puolella vain yksi arvioija, mikä on omiaan aiheuttamaan arvosanoihin vinoumaa.

Toisen asteen tutkintojen arvosanojen vertailukelpoisuudesta on huolehdittava. Ylioppilastutkinnon arvosanat ovat kansallisella tasolla keskenään vertailukelpoisia, mutta vastaavaa varmuutta ei ole ammattikoulun arvosanoissa. Ammattikoulupuolella yksittäisten arvioitsijoiden vaikutus arvosanoihin korostuu. Lisäksi ylioppilaskirjoitusten arvosanat on pakotettu noudattamaan normaalijakaumaa, kun taas vastaavaa käytäntöä ei ole ammattikoulussa.

Ehdotetut muutokset eivät estä koulun mahdollisuutta tuottaa hyviä arvosanoja perusteetta. Opetus- ja kulttuuriministeriö olettaa arvosanojen määräytyvän oikeudenmukaisesti koska arviointiin osallistuvalla työelämän edustajalla ”ei ole intressejä tehtailla tutkintoja” rahoituksen vuoksi vaan he haluavat työelämää henkilöitä joilla on tarvittava osaaminen. Vaikka työelämän edustajalla ei olisi suoraa rahallista intressiä, ovat he vaikutusalttiita arviointiin osallistuvan opettajan

ehdotuksille. Lisäksi opiskelijavalinnassa olisi tarkoitus hyödyntää yhteisten tutkinnoisien arvosanoja. Näiden arviointiin osallistuu vain yksi, koulun oma, opettaja.

Paikallisesti tapahtuva arviointi on subjektiivista, ja siihen vaikuttaa saman ryhmän muiden opiskelijoiden osaaminen. On olemassa riski, että esimerkiksi hyviä arvosanoja on huomattavasti helpompi saada paikoista joissa muun ryhmän osaaminen on heikohkoa. Arvosanojen ja osaamisen vastaavuudesta kansallisella tasolla tulisi saada varmuus ennen arvosanoihin perustuvan suoravalinnan soveltamista käytäntöön, esimerkiksi ehdotuksessa 4 mainitun KARVIN selvityksen kautta.

Ainoa mielekäs keino nopeuttaa vastavalmistuvien korkeakouluun pääsyä on aloituspaikkojen lisääminen. Opetus- ja kulttuuriministeriö kuvittelee, että suoravalintaan siirtyminen nopeuttaisi korkeakouluun pääsyä. Niin kauan kuin hakijoita on enemmän kuin korkeakoulupaikkoja, ainoa mielekäs keino nopeuttaa sisäänpääsyä on lisätä aloituspaikkojen määrää.

Raportissa ei arvioida muutoksien vaikutusta sukupuolten väliseen koulutukselliseen vinoumaan. Valtaosa opiskelijoista, jotka vastaanottavat paikan niin korkeakoulututkintoon johtavasta koulutuksesta, on naisia (lähde: valmiina Valintoihin I & II). Siinä missä ylioppilastutkinnon parempaa hyödyntämistä pohtinut työryhmä arvioi muutoksen vaikutusta sukupuolten väliseen tasa-arvoon, ei kysymystä edes sivuta ammattikoulun osalta. Ylioppilastutkinnon arvosanoissa on havaittavissa selkeä epäsuhta naisten ja miesten välillä. Vastaava vinouma saattaisi löytyä myös ammattikoulun puolella. Nuorten miesten syrjäytymisestä on viimeaikoina käyty laajaa yhteiskunnallista keskustelua, ja mahdollinen sukupuolten välinen vinouma tulisi huomioida raportissa, niin ettei päästötodistuksen painoarvon lisääminen vahingossa pahenna kyseistä vinoumaa.

Opiskelijavalintaa muutettaessa yliopiston tulee kiinnittää huomiota opetussuunnitelmien mielekkyyteen. Tällä hetkellä jossain oppiaineissa pääsykoe toimii ”johdantona” omaan alaan, ja oletuksena on, että kaikki valitut opiskelijat hallitsevat osan perusasioista. Näitä asioita ei opeteta valituille opiskelijoille. Mikäli jatkossa osa opiskelijoista valitaan pelkän pääsykokeen perusteella, tulee yliopiston huolehtia tarvittavien taitojen opettamisesta heillekin.

Ylioppilaskunnan puolesta,

Miika Tiainen
hallituksen puheenjohtaja
Turun yliopiston ylioppilaskunta

Rauli Elenius
pääsihteeri
Turun yliopiston ylioppilaskunta

Lisätietoja:

koulutuspoliittinen asiantuntija Joni Kajander, tyy-koposihteeri@utu.fi, +358 44 796 1064